

Het OM moet er gewoon op uit

HESTER VAN BRUGGEN, LIAISON-MAGISTRAAT IN ROME

De mondiale strijd tegen zware criminaliteit bevorderen. Dat is de missie van officier van justitie Hester van Bruggen, sinds begin december liaison-magistraat in Italië. Over het onderzoek naar de MH17 dat ze nu heeft losgelaten, is ze positief. 'Wij hebben de meeste expertise.'

▲ Ze zou op 1 september beginnen in haar nieuwe baan, als liaison-magistraat in Italië. Juli en augustus zou ze gebruiken om overdrachtstukken te schrijven, en haar kamer uit te ruimen waar de dossiers over IM-zaken (Internationale Misdrijven) opgesteld lagen. Maar die planning veranderde op 17 juli met de crash van de MH17 in Oekraïne. 'Het neerhalen van dat vliegtuig is een echte IM-zaak, en het was meteen duidelijk dat het een zaak was voor ons team. Wij hebben de expertise. Daarbij gebeurde het middenin de vakantie, waardoor veel mensen weg waren. Maar Thijs (Berger, officier van justitie - red.) en ik waren gelukkig hier.'

Officier van justitie Hester van Bruggen (41) staat ten tijde van dit interview, een paar weken voor haar Italiaanse avontuur, tussen de 'puinhopen' in haar werkkamer bij het

Landelijk Parket in Rotterdam. Alle dossiers heeft ze door haar handen laten gaan. 'Ik zag al die getuigen weer langskomen, in woord en beeld. Zoals die mensen die ik heb gesproken in Rwanda, dat deed me wel wat.'

Buitenlandse collega's

1 september is 1 december geworden, en dat betekent dat Van Bruggen slechts een paar maanden deel heeft uitgemaakt van het grootste strafrechtelijk onderzoek ooit. 'Het onderzoek naar de crash van de MH17 startte op de ochtend van 18 juli. Natuurlijk vind ik het heel jammer dat ik het niet tot het einde toe kan meemaken, maar ik heb geen moment gedacht: ik ga niet naar Italië.'

De titel die Van Bruggen daar voert, is die van liaison-magistraat. Het Openbaar Ministerie had al een liaison-magistraat in Parijs, Monique Corten zit daar nu vier jaar en Italië is

het tweede land waar een OM'er naar wordt uitgezonden. Van Bruggen: 'In veel landen zitten van oudsher politieliaisons, om de samenwerking met hun buitenlandse collega's te bevorderen. Dat komt de onderzoeken en strafzaken ten goede. Ik ga dat op operationeel niveau doen met mijn collega's van het OM in Italië. Mijn mandaat is heel breed, het gaat om justitiële samenwerking voor wat betreft zware criminaliteit, witwassen, drugs, maar natuurlijk is er ook veel aandacht voor mensenhandel en mensensmokkel.'

De vluchtelingenstroom vanuit Afrika is een belangrijke reden waarom het OM voor Italië heeft gekozen, aldus Van Bruggen. 'Italië zit in een hele moeilijke situatie. Europa is enorm kritisch, vindt dat Italië niet voldoende doet aan registratie van de vluchtelingen. Ik heb nog niet voldoende zicht op

*Als Nederland
het MH17-onderzoek
niet kan,
kan niemand het*

wie er gelijk heeft, maar je kunt wel zien dat Italië een enorm probleem heeft. Die continue stroom vluchtelingen is aan de orde van de dag, het gaat om een paar duizend man per week. Ik vind het interessant om vanuit OM-perspectief te kijken wat we hieraan kunnen doen. Het is makkelijk om te bepalen wat je niet kunt doen, maar het zou goed zijn om een mooie zaak op te starten met Italië tegen een smokkelorganisatie. Als smokkelaars grof geld verdienen aan het illegaal binnen brengen van mensen die hun ellende in eigen land willen vluchten, moet je samen de mouwen opstropen. Bovendien gaat het smokkelen vaak gepaard met andere grove misdrijven.'

Van Bruggen zal in haar nieuwe functie zelf geen strafzaken meer doen. Het zullen haar Nederlandse en Italiaanse collega's zijn die bepalen wat ze met een zaak willen. Van Bruggen zal ze daarbij ondersteunen. 'We moeten maar gewoon beginnen met een paar zaken, zodat we kennis krijgen over de smokkelroutes, zien wat werkt en wat niet, hoe we moeten omgaan met getuigen, en met slachtoffers. Dat moeten we allemaal gaan

leren. Het wordt ook interessant om te kijken of we ook overzee kunnen. Je kunt zo'n smokkelroute beginnen aan te pakken vanaf Italië, maar het begint natuurlijk eerder. In bepaalde landen is het heel moeilijk werken, weet ik uit ervaring, maar in veel landen kan meer dan je denkt.'

Haar standplaats wordt Rome, maar Van Bruggen zal veel door het land reizen, naar die plekken waar de informatie vandaan moet komen voor een strafzaak. 'Ik heb het als IM-officier ook gemerkt. Als ik dingen gedaan wilde krijgen in een Afrikaans land, moest ik er met een rechtshulpverzoek onder de arm naar toe. Dat is een investering, maar dat is vaak de enige manier om zaken gedaan te krijgen. Persoonlijk contact is cruciaal. En ik denk dat dat in Europa niet anders is.'

Frankrijk, Engeland, Spanje, de Verenigde Staten hebben allemaal al een liaison-magistraat in Italië. Van Bruggen denkt veel van die collega's te kunnen leren. 'Het is niet goedkoop om liaison-magistraten te plaatsen, maar het levert ook veel op. Daar ben ik van overtuigd.'

Van Bruggen is in 2002 beëdigd als officier van justitie. Begonnen bij het parket in Groningen, stapte ze in 2006 naar het Landelijk Parket in Rotterdam. 'Ik kwam voor de drugszaken. Maar na een half jaar ging ik naar Rwanda om mijn eerste getuige te horen, om daar vervolgens niet meer mee op te houden. De aanpak van internationale misdrijven is een boeiend terrein. Het is zo nauw verweven met de oude en moderne geschiedenis, dat is machtig interessant. En ik had bij het Landelijk Parket heel fijne en goede collega's, en we hadden een fantastisch politieteam waar we mee samenwerkten.'

Daarom is Van Bruggen ervan overtuigd dat het onderzoek naar de crash van de MH17 tot een goed einde wordt gebracht. 'Als Nederland dit niet kan, kan niemand het. Dat durf ik echt zo te zeggen. Alle disciplines hebben we in huis, zowel bij het landelijk parket als bij de politie en dat is het gevolg van de grote internationale zaken die we hebben gedaan. Dat komt allemaal samen in dit onderzoek.'

MH17-onderzoek

Op de ochtend van 18 juli is ze naar Driebergen gegaan, om met haar collega's en de politie een team bij elkaar te krijgen. 'Ik heb het hier de eerste weken opgezet en Thijs Berger heeft dat in Kiev gedaan waar hij meteen naar toe is gereisd. Daarbij hebben we veel hulp gehad van onze collega's. In die eerste hectische dagen moet je met elkaar bedenken hoe je het onderzoek over een paar weken wilt hebben staan. De uitkomst was dat we drie zaaksofficieren wilden, aparte slachtofferofficieren, aparte forensische officieren en officieren voor de internationale samenwerking. Voor de samenstelling van het politieteam lag de nadruk

op digitale kennis en kennis van internationale misdrijven.'

De eerste weken werkte Van Bruggen zo'n beetje non-stop. Rond middernacht kwam ze thuis, zeven uur later was ze weer terug in Driebergen. Ook in de weekenden ging het werk door.

Wat het onderzoek bijzonder maakt, is het grote aantal landen dat erbij betrokken is, en de samenwerking met de vele internationale partners. 'Het was voor ons belangrijk om de coördinatie naar ons toe te halen. Niet omdat we dat per se wilden, maar omdat we voorzagen dat als niemand dat doet, iedereen voor zich gaat werken. Dan krijg je een situatie waarin de Australische politie de ene getuige hoort, de politie in Kiev de andere en wij weer een ander. Zie dan maar eens dat al die informatie weer samen komt. Wij hebben vanaf het begin gezegd dat het voor de hand lag dat Nederland de coördinatie op zich zou nemen, omdat wij de meeste slachtoffers hebben en het vliegtuig vanuit Nederland is vertrokken. Maar wat nog meer geldt, is dat wij de meeste expertise hebben over onderzoek naar oorlogsmisdrijven.' Dat vindt ook mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch. Die concludeerde eerder dit jaar in een rapport dat Nederland het oudste en meest solide opsporingsteam op het gebied van de aanpak van oorlogsmisdrijven heeft. 'Dat team kan dienen als een voorbeeld voor andere landen die een soortgelijke unit willen opzetten', aldus Human Rights Watch.

Kast met bewijs

Een andere bijzondere en complicerende factor is het lopende conflict in Oekraïne. De grote uitdaging van dit onderzoek is om de kast met bewijs gevuld te krijgen, aldus Van Bruggen.

'Ideeën en hypothesen en moeilijk te verifiëren informatie is er genoeg, maar hoe verifieer je nou dat filmpjes die op internet circuleren en in verband worden gebracht met de crash, ook echt zijn? Wij moeten onderzoeken of die beelden niet zijn gemanipuleerd en of ze ook daadwerkelijk op 17 juli 2014 zijn gemaakt. Ook moeten we bewijzen dat de tapgesprekken die op internet staan authentiek zijn en dat er niet mee gerommeld is. Dat soort onderzoek kost veel tijd.'

De nabestaanden worden begeleid door familierechercheurs van de politie en ze worden zo goed mogelijk geïnformeerd over de voortgang van

*Persoonlijk
contact
is cruciaal*

het onderzoek. Dat gebeurt onder andere op nabestaandenbijeenkomsten waar ook de twee slachtofferofficiërs altijd aanwezig zijn. Van Bruggen: 'Goed contact met nabestaanden is cruciaal. Daarom hebben we gekozen voor aparte slachtofferofficiërs. Als zaaksofficier heb je daar te weinig tijd voor, en die nabestaanden verdienen juist tijd en aandacht. We moeten hen constant blijven uitleggen wat we doen als OM. Dat geeft absoluut geen garanties op wat dan ook, maar ik geloof er in dat we de feiten op een rij zullen krijgen.'

Er zijn nog helemaal geen afspraken gemaakt over waar een eventuele rechtszaak gaat plaatsvinden, maar volgens Van Bruggen zou Nederland

daar prima toe in staat zijn. 'Gaan we de daders ooit berechten? I don't know, maar het is zeker mogelijk. Je moet geduld hebben in dit soort zaken. Neem het Lockerbie-proces, dat begon bijna twaalf jaar na de aanslag.'

Toevalstreffer

Van Bruggen spreekt inmiddels een aardig woordje Italiaans. Tussen de drukke bedrijven door heeft ze daar, met haar partner, de tijd voor genomen. Ze gaat in principe voor drie of vier jaar naar Italië. Wat ze daarna gaat doen, ze heeft nog geen idee. 'Het aandachtsgebied internationale misdrijven was een toevalstreffer, maar het past helemaal bij mij. Ik sluit niet uit dat ik dit weer ga doen. Dat denk ik zelfs.'

In september kon ze het werk van het Team Internationale Misdrijven nog eens goed voor het voetlicht brengen tijdens de jaarlijkse Meillo-lezing, die gehouden wordt ter nagedachtenis aan de 2008 overleden officier van justitie Eva Meillo. Van Bruggen kende haar goed. Ze deden samen de Raio-opleiding en deelden een kamer in Assen. 'Ik vond het een enorme eer om die lezing te mogen geven. En ik hoorde na afloop dat mijn verhaal veel mensen heeft geraakt.'

Ze is ervan overtuigd dat internationale samenwerking in strafzaken cruciaal is, en 'here to stay'. 'Denk aan mensen die elders deelnemen aan de gewapende strijd, aan onderzoeken over internationale corruptie waarin we te maken hebben met landen waar iedereen acht jaar geleden nog van dacht dat we daar nooit mee te maken zouden krijgen. Of neem zo'n Proba Koala, dan zitten we ineens in Ivoorkust. Dat blijft. Het OM moet er gewoon op uit.' ▀